

Stasys Ušinskas – iškilus Šiaulių krašto menininkas

Jonas NEKRAŠIUS

(Tęsinys)

Kaip liudija baronų fon Ropų Pakruojo dvare lankęsi žmonės, čia buvo gausi meno kūrinių, unikalų tabokinių kolekcija, garsaus danų skulptoriaus Bertelio Torvaldseno balto marmuro skulptūrų, bareljefų, didžiulė retų knygų biblioteka.

1930 m. į baronų fon Ropų Pakruojo dvarą atvyko šiaulietis dailininkas Gerardas Bagdonavičius. Jis buvo priimtas paties barono Leono fon Ropo. Dailininkas prisimena, kad barono fon Ropo rūmuose Pakruojuje buvo daug paveikslų, graviūrų ir skulptūrų, matė žinomo danų skulptoriaus B. Torvaldseno skulptūrų ir bareljefų, sukurtų klasišine maniera.

Apie 1938-1939 m. čia su Šiaulių „Aušros“ muziejaus organizatoriumi P. Bugailiškiu lankėsi šio muziejaus bendradarbis Vaclovas Zdzichauskis. Jis pasakojo, kad Ropų dvare buvo daug paveikslų ir skulptūrų. Viena iš rūmų salių buvo skirta muziejiniam dalykam. Joje buvo įstiklinta vitrina, kurioje pasak Ropo, laikytos „carų dovanos“. Toje vitrinoje buvo sudėta gražių tabokinių su paausdotomis raidėmis. Esą tai prieš du šimtus metų gautos tradicinės dovanos ir įvairūs pasižymėjimo daiktai. Dvaro rūmuose buvo bibliotekos salė su tamsaus medžio lentynomis. Ten stovėjo balto marmuro skulptūros. Matė ilgą bareljefą ir Venerą su nudaužta ranka (Kazlauskas A. Istorinė pažyma apie buvusį Pakruojo dvarą, p. 4. Autoriaus rinkinys).

Pakruojo dvaro istorija ir Ropų meno kolekcija, su kuria susipažino S. Ušinskas, padarė jam didelę įtaką ir nulėmė jo pašaukimą. Jis buvo nepaprastai smalsus vaikas. Labiausiai jaunąjį Stasį pakerėjo didžiulė dvaro biblioteka, kurioje buvo daug retų knygų, įvairių leidinių, dailės kūrinių reprodukcijų, ir Senelio prašymu Ropai leido Ušinskui ne tik naudotis biblioteka, bet ir piešti (Bardauskienė D. Dailininkas Stasys Ušinskas. „Aukštinė varpa“, 1990, balandžio 3 d.).

Iš pradžių jaunesnis Stasys piešė knygų iliustracijas, Pakruojo dvaro rūmuose buvusias skulptūras, bareljefus. Vėliau Ušinskas, besimokydamas Šiaulių valstybinėje berniukų gimnazijoje, Kauno meno mokykloje, vasarą atvykdavo į Pakruojo dvarą ir perpiešinėjo paveikslus, knygų iliustracijas, piešė rūmų interjerą, skulptūras, pastatus ir parką. Čia, Pakruojo dvare, pirmą kartą susipažinęs su klasiškų kūrinių reprodukcijomis, piešdamas jų kopijas, Ušinskas pajuto klasišinio meno monumentalumą.

suvokė griežtą figūrinių kompozicijų logiką ir principus. 1925 m. mokydamasis Kauno meno mokykloje, o vėliau studijuodamas Paryžiuje, Stasys lengvai perprato meno paslaptis, nes dar vaikystėje buvo susipažinęs su dailės originalų, kopijų, įvairių leidinių, kurie buvo barono fon der Ropo dvare Pakruojuje. Dailininkas yra sakęs, kad kaip tik Pakruo-

jo dvaro aplinka ir įspūdinga Ropų meno kolekcija įžiebė jam polinkį daili.

Prieš Pirmąjį pasaulinį karą, S. Ušinsko tėvai ieškodami darbo ir geresnio gyvenimo, iš Pakruojo išvažiavo į JAV, kartu su savimi pasiimdami ir Stasiuką. Ten gyvenant jiems gimė kitas sūnus Romas. Lietuvai tapus nepriklausomai, Ušinskų šeima 1918 m. grįžo

į Pakruojį. Čia 1921 m. Ušinskams gimė duklė Filomena (1921–2003), kuri taip pat pasekė brolio Stasio pėdomis, mokėsi Kauno meno mokykloje. 1943 m. baigusi tuometinį Dailės institutą, tapo dailininke, vitražiste, daug padėjo S. Ušinskui atliekant vitražų užsakymus įvairioms bažnyčioms ir visuomeninės bei kultūrinės paskirties pastatams.

Šiauliuose, Valstybinėje gimnazijoje

Grįžę iš Amerikos į Lietuvą, Ušinsko tėvai nusprendė vyriausiąjį sūnų Stasį, kaip gabų ir turintį polinkį piešti, leisti į mokslius. Stasys, savarankiškai pasirošęs namuose, įstojo mokytis į Šiaulių valstybinę gimnaziją, kur galutinai išryškėjo ir svarbiausias jo gyvenimo tikslas – meno siekis.

Nukelta į 6 p.

Vinjetė. Šiaulių valstybinė gimnazija VIII laida 1926 m. Paskutinėje eilėje ketvirtas iš kairės Stasys Ušinskas. M. Rubinsteino fotografija. Nuotrauka saugoma Šiaulių Juiliaus Janonio gimnazijos Jono Krivicko muziejuje.

Stovi aktorius Juozas Grybauskas. Sėdi iš kairės: aktorius Romualdas Juknevičius ir dailininkas Stasys Ušinskas. 1935 m. Pakruojis. Nuotr. kopija iš J. Nekrašius rinkinio.

Kauno meno mokykloje. Kairėje stovi S. Ušinskas (su akiniais). Apie 1928 m. Iš J. Nekrašius rinkinio.

Šiaulių miesto metraštininkei Birutei Knizikevičienei – 100 metų

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos III a. galerijoje eksponuojama spaudinių paroda „Šiaulių metraštininkei Birutei Knizikevičienei – 100 metų“. Parodą rengė Audronė Baškienė. Bibliotekininkė, bibliografe, kraštotyrininkė B. Knizikevičienė gimė 1920 m. kovo 20 d. Joniškėje.

1940 m. baigė Šiaulių mokytojų seminariją. Iki 1944 m. mokytojavo įvairiuose Lietuvos miestuose. 1951 m. pradėjo dirbti bibliografe Šiaulių viešojoje (dabar Šiaulių apskrities Povilo Višinskio) bibliotekoje. Organizavo kraštotyros kartoteką „Šiaulių kronika“. Sudarė bibliografijos rodyklę „Jovaras“ (1964),

„Šiauliai“ (1970), „Bibliografija. Kraštotyra. Mokslinė informacija“ (1979), „Bibliografija. Bibliotekinė kraštotyra“ (1986), bukletą „Šiaulių viešojoji biblioteka“ (1978), Parengė apie 30 kraštotyros darbų rankraščių. Iš jų svarbesni: „Šiaulių senųjų kapinių antkapių užrašai“, „Sukilėlių kalnelis“, „Šiaulių kultūros rai-

da“, „Žubovai ir Šiaulių kraštas“, „V. Kapsuko gatvė Šiauliuose“ (su D. Darbutiene, E. Rinkūniene) ir kt. Sudarinėjo „Šiaulių kalendorių“ (1981–1995). Paskelbė publikacijų kraštotyros, Šiaulių istorijos, bibliotekininkystės, bibliografijos klausimais miesto ir respublikos spaudoje. Buvo Lietuvos kraštotyros draugi-

jos narė, Lietuvos nusipelnusi kultūros švietimo darbuotoja (1990), Lietuvos bibliotekininkų draugijos garbės narė (1995). Mirė 2015 m. balandžio 28 d. Šiauliuose. B. Knizikevičienė už kraštotyros veiklą apdovanojta Mikelio prizų (1989), pripažinta Lietuvos garbės kraštotyrininke (1990).